

PROGRAM FÖR SOCIAL HÅLLBARHET

Bergs kommun
Bierjen tjielte

www.berg.se/folkhalsoprogram

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Programmets uppbyggnad	7
Hållbar utveckling	9
Livskvalitet och BRP+	12
Folkhälsoprogrammets förhållande till andra styrdokument	15
Hälsans bestämningsfaktorer och samverkan	16
Målområden	18
Ett tryggt, jämlikt och jämställt samhälle	18
Det tidiga livets villkor	20
Kunskaper, kompetens och utbildning	22
Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö	24
Inkomster och försörjningsmöjligheter	26
Boende och närmiljö	28
Levnadsvanor	30
Kontroll, inflytande och delaktighet	32
Ett jämlikt och hälsofrämjande omsorgsarbete	34

Bakgrund

Programmet har ett övergripande och strategiskt fokus för att fånga upp helheten av vad som leder till ett socialt hållbart samhälle: ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

Social hållbarhet berör människors livsvillkor samt möjligheterna att förbättra dem. Förutom det individuella perspektivet handlar det om hur dessa livsvillkor fördelar sig mellan grupper av människor. Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande i samhället.

Social hållbarhet är av avgörande betydelse för det demokratiska samhället och är helt nödvändig ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Ett socialt hållbart samhälle tål påfrestande, är anpassningsbart och förändringsbenäget (resilient).

Kommunens uppdrag

Mycket av ansvaret för social hållbarhet ligger hos kommunen, som tillsammans med regionen ansvarar för grundläggande och lokal samhällsservice samt att arbeta trygghetsfrämjande och tillitshöjande samt skapa förutsättningar för ett bra vardagsliv för alla.

Samhällsplaneringens roll

Kommunen ansvarar för samhällsplaneringen, vilken påverkar vår livsmiljöns utformning och påverkar bestämningsfaktorerna för en mer jämlik hälsa och en hållbar utveckling.

Det handlar till exempel om att ha tillgång till en bostad av god kvalitet med en bra boendemiljö, med tillgång till bra skolmiljöer inne och ute, närhet till natur och grönområden samt till samhällsservice och kultur.

Till den sociala miljön hör relationer och tillit till andra människor, sammanhållning och integration liksom möjligheten att vara delaktig i samhällslivet med möjlighet att påverka sitt eget närområde.

Syfte med programmet

Programmet ska, utifrån ett hållbarhetsperspektiv, stärka human-kapitalet och det sociala kapitalet i den geografiska kommunen till 2040 för att fortsatt skapa förutsättningar för en positiv utveckling.

Att stärka dessa kapitalstockar blir alltmer nödvändigt för att klara de demografiska utmaningarna, där fler behöver välfärdstjänster samtidigt som den arbetsföra befolkningen inte ökar i tillräcklig grad.

Eftersom social hållbarhet och folkhälsa är nära sammankopplade så riktas programmet, precis som de nationella folkhälsoarbetet, mot de bakomliggande samhälleliga förutsättningarna och de strukturella faktorerna som påverkar social hållbarhet och hälsa.

Det nationella målet att folkhälsan inte bara ska vara så god som möjligt utan också så jämnt fördelad som möjligt gäller även för den sociala hållbarheten.

Programmet syftar till att motverka de ojämlikheter som skapas av att olika grupper i samhället, exempelvis kvinnor och män eller olika socioekonomiska grupper, har systematiskt olika livsvillkor, levnadsförhållanden och levnadsvanor.

En god och jämlik hälsa är ett mål men också en strategi. Det innebär att jämlik hälsa ska vara en integrerad del i beslutsfattandet inom flera olika samhällsområden som påverkar hälsan, till exempel inom vård, skola och omsorg, men även i samhällsplaneringen.

Mått som vi genom programmet vill stärka för kommunen över tid:

- Medellivslängden
- Ginikoefficienten (ojämlikheten i disponibel inkomst)
- Invånare med bra självskattat hälsotillstånd

Ett hållbart Berg

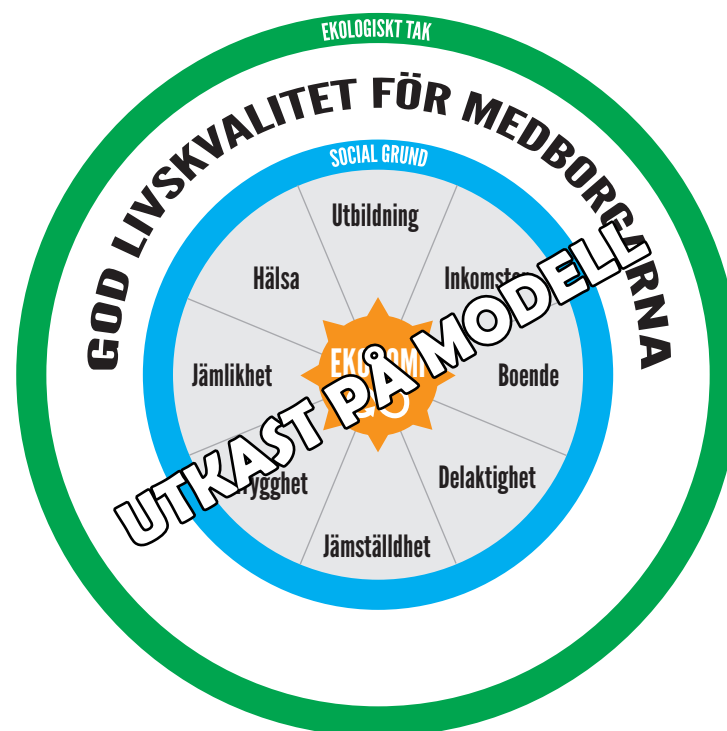
Hållbar utveckling delas traditionellt upp i en ekologisk, en social och en ekonomisk dimension, vilka alla är varandras förutsättningar och stöd. Vi har valt att arbeta utifrån den så kallade munkmodellen, vilken illustrerar vikten av att organisera samhällssystemen på ett sätt som upprätthåller en godtagbar social grund utan att överskrida de ekologiska ramarna.

Till skillnad från andra hållbarhetsmodeller framställer den inte sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter som likvärdiga, utan understryker att social och ekologisk hållbarhet alltid måste vara överordnade mål. Ekonomin är inte ett mål i sig, utan ska ses som ett verktyg för att nå målet: välmående samhällen innanför planetens gränser.

En **ekonomiskt hållbar kommun** säkerställer god ekonomisk hushållning för framtida investeringsbehov och välfärd samt har en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. För Bergs kommun är det också av särskild vikt med en positiv och balanserad befolkningsutveckling avseende ålders- och könsfördelning.

En **socialt hållbar kommun** erbjuder människor ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Det är ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

I en **ekologiskt hållbar kommun** arbetar kommun och medborgare aktivt för att minska användningen av icke-förnyelsebara naturresurser och förebygga föroreningar, kontinuerligt minska energi-användningen och öka andelen förnybar energi, bevara den biologiska mångfalden samt bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga.

Munkmodellen

I likhet med BRP+ så menar munkmodellen att det inte går att förstå hur välmående en ekonomi är om inte den sätts i relation till hur goda liv människor lever och i vilken mån de gör det inom ramen för planetens ekologiska gränser. Munkmodellen går alltså ut på att inte förbruka mer än vad planeten klarar av, men samtidigt skapa socialt hållbara och trygga samhällen.

Munkens inre cirkel illustrerar den sociala grund som garanterar alla människor tillräckliga basala resurser och en god livskvalitet, vilket programmet för social hållbarhet handlar om. Munkens yttre cirkel representerar de ekologiska gränserna, vilket definieras i program för ekologisk hållbarhet. En ekonomiskt hållbar tillväxt behövs för att skapa de finansiella resurser som krävs för att skapa livskvalitet för medborgarna, vilket program för ekonomisk hållbarhet hanterar.

Programmets uppbyggnad

Eftersom social hållbarhet och folkhälsa är nära knutna till varandra så har vi valt att basera programmet på det folkhälsopolitiska ramverket som består av ett övergripande, nationellt folkhälsopolitiskt mål och åtta målområden.

Målet är att ska skapa samhälleliga förutsättningar för ett socialt hållbart samhälle där alla medborgare upplever en hög livskvalitet och där hälsan är god och jämlik i hela befolkningen. Fokuset ligger på att sluta de påverkbara sociala klyftorna och hälsoklyftorna inom en generation.

Bergs kommun har valt att skapa ett extra målområde genom att bryta ut **trygghet, jämlikhet och jämställdhet** ur de nationella målen för att ytterligare synliggöra behovet att aktivt arbeta med de frågorna. Målområdet är även en bas för att kunna skapa ett socialt hållbart samhälle och måste genomsyra allt hållbarhetsarbete i kommunen.

De nio målområdena bidrar tillsammans till att uppnå vårt mål med ett socialt hållbart samhälle.

Eftersom varje geografiskt område har specifika förutsättningar som är starkt förknippat med arv, miljö, kultur och struktur så innehåller varje målområde ett antal fokusområden som tagits fram genom medborgardialog för att skapa en tydlig lokal förankring som bygger på våra egna styrkor och förutsättningar.

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Områden

1. Ett tryggt, jämlikt och jämställt samhälle

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter och möjligheter. Jämställdhet handlar om rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser mellan kvinnor och män, vilket bidrar till alla dimensioner av hållbar utveckling. Att känna sig trygg i sin omvärld är en grundförutsättning för att kunna känna social tillhörighet, göra bra livsval och att delta i samhället.

2. Det tidiga livets villkor

Det är viktigt att skapa, stötta och stärka en god start i livet och jämlika uppväxtvillkor, så att alla barn får likvärdiga förutsättningar att utveckla kognitiva, emotionella, sociala och fysiska förmågor. Det ger en stabil grund att stå på och i förlängningen god hälsa.

3. Kunskaper, kompetenser och utbildning

Alla medborgare behöver ges möjlighet att utveckla sina kompetenser och kunskaper samt tillgodogöra sig en god utbildning. Skolan når alla barn och unga och har därmed en grundläggande roll i arbetet för social hållbarhet. Förvärvade kunskaper och kompetenser ökar möjligheten att påverka den egna situationen.

4. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö

Människor som arbetar har i regel bättre hälsa, därför är det centralt att skapa förutsättningar för alla att ha ett arbete, särskilt för grupper som annars har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Ett gott arbetsliv förutsätter en arbetsmiljö som är både fysiskt och psykosocialt hållbar, vilket stärker personlig utveckling, hälsa och välbefinnande.

5. Inkomster och försörjningsmöjligheter

För att åstadkomma social hållbarhet är det viktigt att stärka människors egna möjligheter till sysselsättning och därmed möjligheter att agera och generera ekonomiska resurser, men också att stödja människor när de egna ekonomiska resurserna inte räcker till.

6. Boende och närmiljö

Tillgång till en god och ekonomiskt överkomlig bostad ger möjligheter till återhämtning, vila och rekreation samt förutsättningar för social gemenskap. En sund, trygg och trivsamt boendemiljö är ett grundläggande mänskligt behov som stärker viljan och lusten att vistas utomhus i närområdet.

7. Levnadsvanor

Hälsosamma levnadsvanor främjar en god hälsa och det är viktigt att stärka människors handlingsutrymme och möjligheter till hälsosamma levnadsvanor. För att bidra till en god och jämlik hälsa behöver insatser inom området levnadsvanor vara både främjande och förebyggande.

8. Kontroll, inflytande och delaktighet

För att åstadkomma ett socialt hållbart samhälle är det grundläggande att främja alla individers möjligheter till kontroll över sitt eget liv, tillit till andra, inflytande och delaktighet i samhället och i det dagliga livet.

9. Ett jämlikt och hälsofrämjande omsorgsarbete

Omsorgsinsatser ska vara förebyggande och hälsofrämjande och behandling ska utgå från patientens behov och möjligheter. Ett arbete för en jämlik vård och en hälsofrämjande omsorg kännetecknas av ett systematiskt jämlikhetsfokus.

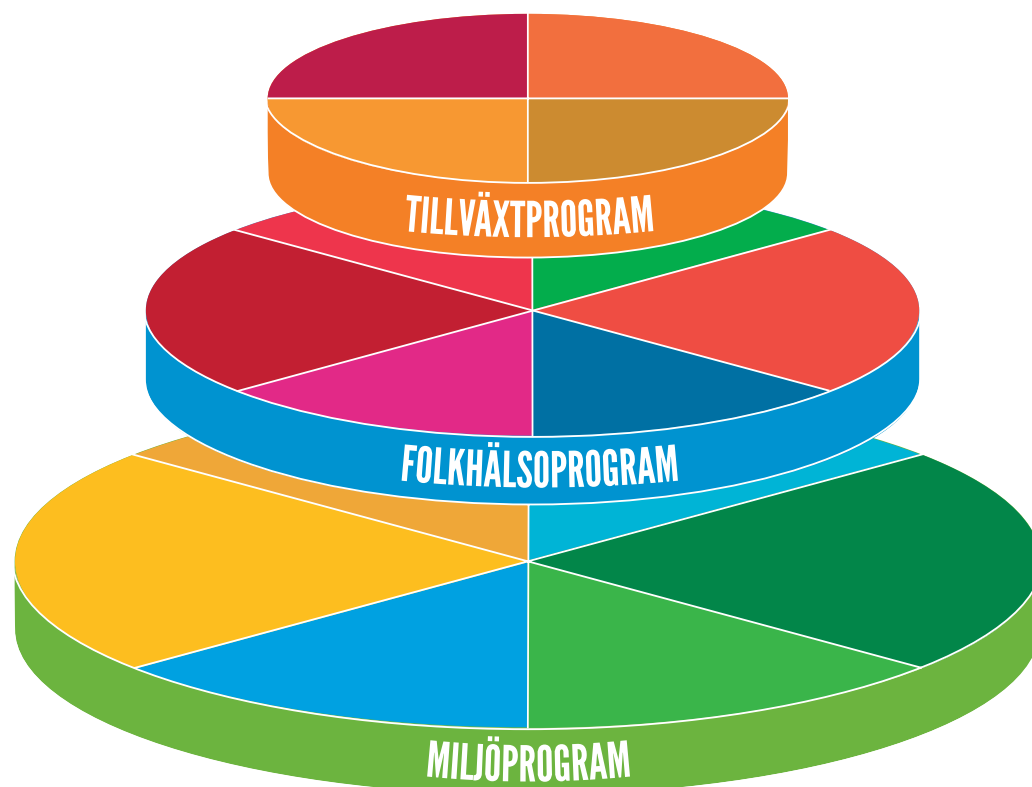
Hållbar utveckling

Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling; den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

"Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov." - Brundtland, 1987

Kommunens arbete med folkhälsoprogrammet syftar till att stärka arbetet mot främst sex av de globala målen:

Mål 1: Ingen fattigdom

Fattigdom omfattar fler dimensioner än den ekonomiska. Fattigdom innebär även brist på frihet, inflytande, hälsa, utbildning och säkerhet. Det brukar kallas för multidimensionell fattigdom. Brist på mat, sjukvård, säkerhet och rent vatten dödar tusentals människor varje dag. Mål 1 handlar om att avskaffa fattigdom i alla dess former och ge alla människor i världen chans till ett värdigt och tryggt liv.

Prioriterade delmål för Bergs kommun:

- 1.2 Minska fattigdomen med minst 50%
- 1.B Skapa policyramverk med fattigdoms- och jämställdhetsperspektiv

Mål 3: God hälsa och välbefinnande

God hälsa är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och att bidra till samhällets utveckling. Människors hälsa påverkas av ekonomiska, ekologiska och sociala faktorer och mål 3 inkluderar alla dimensioner och människor i alla åldrar. Investeringar i hälsa genom förebyggande insatser och modern och effektiv vård för alla gynnar samhällets utveckling i stort och skapar förutsättningar för människors grundläggande rättigheter till välbefinnande.

Prioriterade delmål för Bergs kommun:

- 3.2 Förhindra alla barndödsfall under fem år
- 3.3 Bekämpa smittsamma sjukdomar

- 3.4 Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa
- 3.5 Förebygga och behandla drogmissbruk
- 3.6 Minska antalet dödsfall och skador i vägtrafiken
- 3.7 Tillgängliggöra reproduktiv hälsovård och familjeplanering
- 3.8 Tillgängliggöra sjukvård för alla
- 3.9 Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av kemikalier och föroreningar

Mål 4: God utbildning för alla

Utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet. Forskning visar att inkluderande utbildning av god kvalitet för alla är en av de viktigaste grunderna för välbefinnande, hälsa och jämställdhet i varje samhälle.

Utbildningssystem världen över måste möta människors behov under hela livet – från förskola, grundskola, gymnasium och högre utbildning, samt alla människors lika möjlighet till livslångt lärande som gynnar deltagande i arbets- och samhällsliv. Utbildning är nyckeln till välbefinnande och öppnar en värld av möjligheter som gör det möjligt för alla att bidra till ett hållbart samhälle.

Prioriterade delmål för Bergs kommun:

- 4.4 Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet
- 4.3 Säkerställa lika tillgång till yrkesutbildning och högre utbildning av god kvalitet
- 4.5 Utrota diskriminering i utbildning
- 4.A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer
- 4.C Öka antalet utbildade lärare

Mål 5: Jämställdhet

Jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för en hållbar och fredlig utveckling. Jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser. Alla former av våld, diskriminering och skadliga sedvänjor mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som hela samhället. Det har bevisats om och om igen att politisk, ekonomisk och social jämlikhet mellan kvinnor och män bidrar till alla dimensioner av hållbar utveckling.

Ett liv fritt från våld och diskriminering är en grundläggande mänsklig rättighet och avgörande för att människor och samhällen ska utveckla full potential.

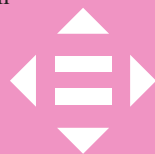
Prioriterade delmål för Bergs kommun:

- 5.1 Utrota diskriminering av kvinnor och flickor
- 5.2 Utrota våld mot/utnyttjande av kvinnor och flickor
- 5.4 Värdesätta obetalt omsorgsarbete och främja delat ansvar i hushållet
- 5.5 Säkerställa fullt deltagande för kvinnor i ledarskap och beslutsfattande
- 5.C Skapa handlingsplaner för jämställdhet

Mål 10: Minskad ojämlikhet

Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande i samhället. Globala målens ledord är Leave No One Behind och mål 10 belyser vikten av att verka för ett samhälle där ingen lämnas utanför i utvecklingen.

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om att alla lika rättigheter och möjligheter oberoende av till exempel kön, etnicitet, religion, funktionsvariation, ålder och annan ställning.

Jämlikhet minskar risken för konflikter och främjar alla människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen.

Prioriterade delmål för Bergs kommun:

- 10.1 Minska inkomstklyftorna
- 10.2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering
- 10.3 Säkerställa lika rättigheter för alla och utrota diskriminering
- 10.7 Främja ansvarsfull och säker migration

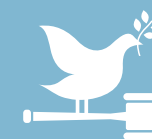
Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Fredliga samhällen och frihet från våld utgör både ett mål och ett medel för hållbar utveckling. Inkluderande, ansvarsfulla och rättvisa institutioner är grunden för en god samhällsstyrning fri från konflikter, korruption och våld. Alla människor är lika inför lagen och ska ha lika tillgång till rättvisa och möjligheter att utöva inflytande och ansvarsutkrävande över beslutsfattande.

Våld innebär inte bara mänskligt lidande, det raserar också grunden för samhällets ekonomiska, miljömässiga och sociala utveckling. Att stärka rättsstatsprincipen och främja mänskliga rättigheter är nyckeln till fredliga, inkluderande och hållbara samhällen.

Prioriterade delmål för Bergs kommun:

- 16.1 Minska våldet
- 16.2 Skydda barn mot övergrepp, utnyttjande, människohandel och våld
- 16.6 Bygga effektiva, tillförlitliga och transparenta institutioner
- 16.7 Säkerställa ett lyhört, inkluderande och representativt beslutsfattande
- 16.10 Säkerställa allmän tillgång till information och skydda de grundläggande friheterna
- 16.B Främja och verkställa icke-diskriminerande politik och lagstiftning

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Livskvalitet och BRP+

Den ekonomiska tillväxten är ett viktigt medel för samhällets utveckling. BNP, eller det regionala BRP, har därför naturligt tagit plats som en huvudindikator för att följa nationers och regioners utveckling. En återkommande diskussion har dock förts kring BNP-måttets begränsningar att fånga samhällsutvecklingen i stort, och den livskvalitet som BNP i grund och botten är tänkt att bidra till. BNP mäter inte heller resursutnyttjande och om produktionen är hållbar i ett längre perspektiv.

Utgångspunkten för BRP+ är livskvalitet som det övergripande målet för utvecklingspolitiken. Livskvalitet skapat på ett sådant sätt att det inte äventyrar framtida generationers möjligheter till livskvalitet. Genom att belysa hur vi idag påverkar våra tillgångar i både positiv och negativ riktning pekar vi på möjligheterna för att kunna ha livskvalitet i framtiden.

Livskvalitet

Begreppet livskvalitet har många dimensioner, och påverkas både av livsvillkoren och den egna upplevelsen. I BRP+ mäts livskvalitet utifrån samhällsvärden, materiella förutsättningar och individuella faktorer med hållbart tillgängliga fakta som grund. Sammanlagt finns tolv teman indelade i flera aspekter.

Hållbarhet över tid

Hållbarhet över tid innebär att de resurser och tillgångar vi har idag inte ska användas på ett sådant sätt att framtida generationers livskvalitet äventyras. Därför mäter BRP+ hur vi påverkar våra resurser eller kapitaltillgångar inom fyra teman; naturkapital, ekonomiskt och fysiskt kapital, humankapital samt socialt kapital.

Folkhälsoprogrammet syftar till att stärka det sociala kapitalet och humankapitalet i Bergs kommun över tid.

BRP+ utgår från OECDs modell "Better Life Index" och är framtaget av de svenska regionerna tillsammans med Reglab och Tillväxtverket. (www.oecdbetterlifeindex.org, www.tillvaxtverket.se/BRPplus)

SOCIALT KAPITAL

Socialt kapital är de tillgångar i form av breda sociala nätverk med hög grad av socialt eller mellanmänniskt förtroende som finns mellan aktörer i samhället. Det sociala kapitalet har betydelse för livskvaliteten i dag, samtidigt som människors förtroende för det omgivande samhället har betydelse för barnens tillit i framtiden. Genom familjen och skolan formar barnen sin bild av det omgivande samhället. Förtroende för andra, och förtroende för olika institutioner i dag, påverkar morgondagens sociala kapital.

Graden av tillit och förtroende mellan människor är kopplad till människors förtroende för myndigheter och andra institutioner. Väl fungerande institutioner som präglas av öppenhet, transparens och som inte diskriminerar, skapar trygghet och gör i förlängningen att det även finns tillit till andra i samhället.

Aspekterna för socialt kapital visar på hur förtroendet för och mellan människor, påverkas i positiv och negativ riktning, respektive hur förtroendet för och mellan organisationer byggs upp och monteras ned. Att bygga tillit i dag skapar det framtida sociala kapitalet.

Minskning av det sociala kapitalet fångas via aspekterna korruption och avtalsbrott, kränkning samt segregation.

Investeringar i socialt kapital mäts via aspekterna möten och medkänsla liksom samhällsförtroende. Det sociala kapitalet stärks med ökade möjligheter för alla till inflytande samt genom att investera i mötesplatser, vilket skapar förutsättningar för social delaktighet och ökat förtroende mellan människor.

Livskvalitet – sociala aspekter

- **Medborgarengagemang & demokratisk delaktighet**
Demokratisk delaktighet handlar om individens eget politiska engagemang och om att ha inflytande över beslut som påverkar en själv. Ett demokratiskt samhälle kännetecknas av yttrandefrihet och respekt för mänskliga rättigheter, vilket starkt påverkar människors livskvalitet. Engagemang i det civila samhället handlar om de sätt som medborgare deltar i samhällslivet på.
- **Trygghet och säkerhet**
Trygghet och säkerhet har en direkt påverkan på människors livskvalitet. I ett samhälle med låg brottslighet kan människor känna sig trygga och behöver inte begränsa sina aktiviteter på grund av rädsla. Trygghet och säkerhet handlar även om ett samhälle med låg risk att råka ut för olyckor och skador, vilket påverkar hälsan och därmed livskvaliteten.
- **Sociala relationer**
Sociala relationer handlar om att människor känner sig värdesatta, att deras olikheter värdesätts och att deras grundläggande behov tillgodoses så att de kan leva ett värdigt liv. En känsla av delaktighet och närhet är grundläggande för människors livskvalitet; att vara utesluten från gemenskapen påverkar känslan av värde och existensberättigande.
- **Kulturell identitet**
Kulturell identitet är möjligheten att uttrycka sin kultur och identitet, vilket är viktigt för ens självkänsla och allmänna välbefinnande. Det är en subjektiv indikator som mäter hur människor upplever att de kan uttrycka sin egen identitet i samhället utan att behöva anpassa sig till andras kulturella normer och värderingar. Särskild vikt bör läggas på den samiska kulturen, där språket är en central del av den kulturella identiteten och arvet i Bergs kommun.

HUMANKAPITAL

Humankapital är de tillgångar som finns av samlad kunskap, samlade färdigheter och kompetenser i samhället. Även hälsoläget hos befolkningen är en tillgång och inkluderas i humankapitalet. De här tillgångarna är centrala för att skapa möjligheter för kommande generationer. Värdet av humankapitalet är många gånger större än det ekonomiska kapitalet och en förutsättning för utvecklingen av ett mer hållbart samhälle.

De kunskaper, färdigheter och kompetenser som finns i dag har betydelse för de nya kunskaper och upptäckter som kan göras under nästa generation.

Att utveckla och hushålla med humankapitalet handlar om att skapa ett hållbart arbetsliv utformat för att vårda och utveckla människors kunskaper och färdigheter. Det handlar även om att föra över kompetenser och kunskap till den uppväxande generationen samt att befolkningen vårdar sin hälsa.

Minskande humankapital fångas via aspekterna förlorad kunskap och kompetens samt hälsorisker. Förlorad kunskap omfattar arbetsskador, självmord samt långtidsarbetslöshet och hälsorisker innefattar alkoholkonsumtion, rökning och fallskador.

Investeringar i humankapital fångas med hjälp av aspekterna investeringar i hälsa respektive kunskap. Till investeringar i hälsa räknas fysisk aktivitet, vaccination, intag av frukt och grönt samt familjerådgivning. Investeringar i kunskap mäts bland annat genom andel med avslutad gymnasieutbildning, storlek på barngrupper i förskolan och behörighetsgrad av lärarkåren.

Livskvalitet – humankapital

- **Balans arbete – fritid**

Balans mellan arbete och fritid handlar om att hinna med de krav och det ansvar som individen har, men också om hur olika delar av en individs liv kan ge energi och stärka andra delar. Människor upplever hög livskvalitet när det är en låg grad av konflikt, och en hög grad av positiva spridningseffekter, mellan arbete och fritid.

- **Hälsa**

Hälsa är den enskilt viktigaste faktorn som påverkar människors subjektiva upplevelse av välbefinnande. Enligt WHO:s definition är hälsa ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, inte endast frånvaro av sjukdom och funktionsnedsättning. Hälsa påverkas av arv, ålder och kön, men även av faktorer i omgivningen samt av livsstil, vilket kallas för hälsans bestämningfaktorer.

- **Utbildning och kompetens**

Människor lär sig från och med den sekund de föds. Lärandet fortsätter under hela livet och antar olika former och inriktningar. I perioder under livet lär man sig mycket i det formella utbildningssystemet, under andra perioder är det på arbetsplatsen och i arbetet man lär sig och utvecklas. Under hela livet sker även lärande i familjen och i närsamhället.

- **Subjektivt välbefinnande**

Det subjektiva välbefinnandet sammanfattar individens upplevelse av sin livssituation. Det individuella välbefinnandet kan sägas bestå av flera delar; dels individens egen värdering av det egna livet, dels personens känslor i ett precist ögonblick. Den tredje delen av det subjektiva välbefinnande är individens känsla av mål och mening.

Programmets förhållande till andra styrdokument

Lokalt, regionalt, nationellt och internationellt arbete

Program för social hållbarhet kan ses som en förlängning på den röda tråd som går genom EUs folkhälsost strategi, det nationella folkhälsopolitiska ramverket och den regionala folkhälsost rategin. Detta för att kommunen ska kunna dra nytta av nationella och regionala satsningar och strategier på bästa sätt.

Men framför allt är Bergs kommuns folkhälsoprogram, genom att det är framtaget i nära dialog med medborgare, tänkt att säkerställa att programmet tar hänsyn till lokala behov och förutsättningar.

Andra kommunala styrdokument

Program för social hållbarhet är ett av tre övergripande styrdokument för det kommunala utvecklingsarbetet med hållbar utveckling och hög upplevd livskvalitet för medborgarna som mål.

Utvecklingsarbetet utgår från kommunens vision

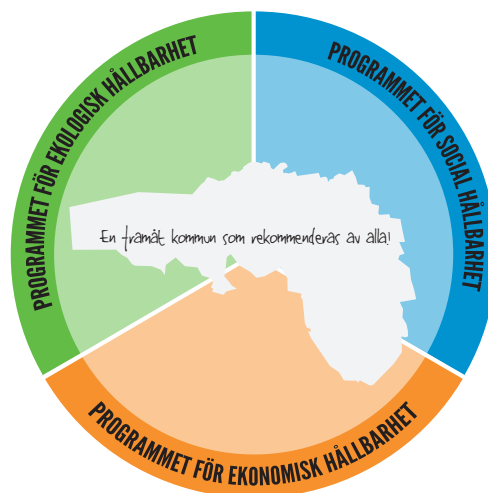
”En framåt kommun som rekommenderas av alla!”.

Kompletterande program är program för ekonomisk hållbarhet och program för ekologisk hållbarhet. Tillsammans skapar dessa tre dokument ramarna för kommunens utveckling.

Under de tre programmen ska övriga aktiverande kommunala styrdokument som strategier och handlingsplaner struktureras.

Även normerande styrdokument som policys och riktlinjer bör tydligt kopplas till programmen.

Detta för att säkerställa att all kommunal verksamhet bidrar till kommunens övergripande mål.

Kommunens inriktningsmål

Inriktningsmålen och målstyrningen är direkt kopplade till de kommunala utvecklingsprogrammen och blir därmed verktygen för att förverkliga programmen.

Kommunfullmäktige beslutar vilka inriktningsmål som ska prioriteras samt vilka indikatorer som ska användas för att följa utvecklingen inom respektive inriktningsmål. Prioriteringarna och indikatorerna ska aktualiseras varje mandatperiod för att säkerställa den politiska viljan.

Kommunens inriktningsmål för social hållbarhet

Bergs kommun arbetar för god folkhälsa avseende fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande

Bergs kommun utbildar och utvecklar sina invånare till starka individer som kan göra skillnad för sig själv och andra

Bergs kommun kännetecknas av jämlikhet och jämställdhet och motverkar aktivt diskriminering

Bergs kommun är trygg och säker att leva, verka och vistas i

Bergs kommun ger goda förutsättningar för meningsfull fritid och ett aktivt liv

GLOBALA MÅLEN

för hållbar utveckling

3 GODHÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

4 KVALITETSKAMPEN FÖR ALLA

5 JÄMSTÄLLDHET

10 MINUSAD OJÄMNHETER

3 GODHÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

1 INGEN FATTIGDOM

16 FRED, RÄTTVISA OCH ANSVARIGA SAMHÄLLEN

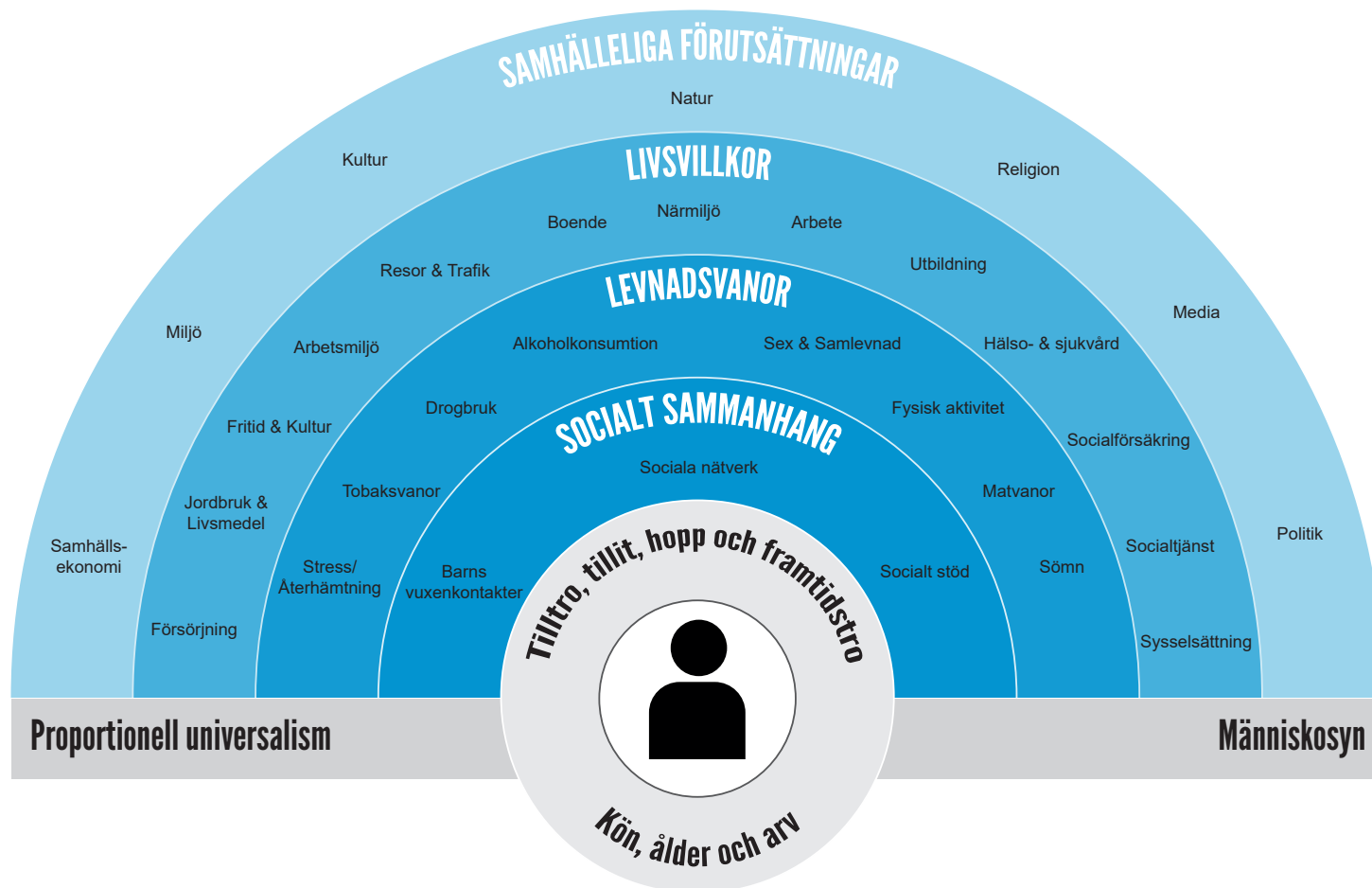
Hälsans bestämningsfaktorer och samverkan

Hälsans bestämningsfaktorer

För att uppnå en god och jämlik hälsa krävs att människor ges likvärdiga villkor och förutsättningar, vilket också är grunden i ett socialt hållbart samhälle

En individs hälsoutveckling beror av en mängd olika faktorer som finns inom individen, i individens sociala relationer, i levnads-

vanorna, i livsvillkoren och i samhälleliga förutsättningar. Dessa kallas för hälsans bestämningsfaktorer och beskrivs i modellen nedan (Göran Dahlgren & Margaret Whitehead, 1991). Modellens olika lager påverkar och påverkas av varandra i ett komplext och kontinuerligt samspel.

Att se helheten och arbeta med de kopplingar som utgör hälsans bestämningsfaktorer är väsentligt. Sambanden mellan hälsans bestämningsfaktorer, social hållbarhet och andra faktorer som påverkar individen är komplexa, vilket ställer stora krav på organisering, prioritering och lärandeprocesser inom kommunens organisation.

Utmaningarna kan inte lösas med standardiserade lösningar eller med expertkunskap, och samverkan är nödvändig eftersom ingen enskild aktör har den kompletta bilden eller medlen att åtgärda dem.

Vårt arbete måste utgå från principen om proportionell universalism, vilket innebär att insatser ska vara generella men också kunna anpassas efter geografiska förhållanden och olika målgruppers behov.

Samverkan med andra aktörer

För att nå ett socialt hållbart samhälle samt det övergripande målet för folkhälsopolitiken krävs insatser från de flesta sektorer i samhället – det offentliga, näringslivet och folkrörelserna. Samverkan mellan offentliga, privata och ideella aktörer ökar möjligheterna att synliggöra olika grupperns behov och utveckla bättre metoder för att främja hälsa inom fler arenor.

Länsstyrelsen

Som statlig samordnande myndighet verkar Länsstyrelsen för att det nationella folkhälsomålet uppnås genom arbete med bland annat regional tillväxt, samhällsplanering, friluftsliv och krishantering. Länsstyrelsen hanterar också uppdrag inom ANDTS, brottsprevention, mäns våld mot kvinnor, mänskliga rättigheter och integration.

Region Jämtland Härjedalen

Ansvarar främst för hälso- och sjukvård, tandvård, kollektivtrafik samt regional utveckling. Regionen arbetar också med att utveckla frågor om kultur, turism, utbildning och folkhälsa i länet.

Smittskyddsenheten

Bedriver det operativa smittskyddsarbetet i regionen, ger stöd och råd, samt ansvarar för det regionala smittspårningsarbetet i enlighet med smittskyddslagen.

Civilsamhället

Erbjuder många aktiviteter med fokus på folkhälsa och delaktighet. Idrottsrörelsen främjar fysisk aktivitet och goda levnadsvanor. Kultursektorn och friluftslivsorganisationerna erbjuder aktiviteter av betydelse för folkhälsan. Brukarorganisationer är viktiga opinionsbildare.

Näringslivet

Har också en viktig roll för folkhälsan, främst genom att erbjuda arbetstillfällen, men också inom boende, närmiljö samt genom företag med hälsofrämjande verksamhet.

ETT TRYGGT, JÄMLIKT OCH JÄMSTÄLLT SAMHÄLLE – FOKUSOMRÅDEN

DELMÅL 5-1

UTROTA
DISKRIMINERING AV
KVINNOR OCH FLICKOR

DELMÅL 5-C

SKAPA LAGAR OCH
HANDLINGSPLANER
FÖR JÄMSTÄLLDHET

DELMÅL 10-3

SÄKERSTÄLL LIKA
RÄTTIGHETER FÖR
ALLA OCH UTROTA
DISKRIMINERING

Åtgärder som främjar ett tryggt, jämlikt och jämställt samhälle handlar om att arbeta för de mänskliga rättigheterna och med att motverka diskriminering och annan kränkande behandling samt främja frihet från hot och våld.

Viktiga förutsättningar är:

- arbetet för de mänskliga rättigheterna
- sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

De mänskliga rättigheterna

De mänskliga rättigheterna är en global vägledning för frihet och jämlikhet med utgångspunkten att alla människor är fria och lika. De 30 artiklarna formar tillsammans en odelbar **helhet där varje fri- och rättighet är lika viktig**.

Även om de mänskliga rättigheterna i Sverige till stor del skyddas genom grundlag och andra lagar och förordningar är det viktigt att kontinuerligt informera om och synliggöra arbetet med dem inom den kommunala verksamheten. Det är vår plikt att se till att dessa rättigheter är verklighet för alla, att alla känner till dem, förstår dem och åtnjuter dem.

Hållbarhetsmålen grundas i de mänskliga rättigheterna och målen kan endast uppnås om **folkrättsliga principer** om exempelvis jämlikhet och icke-diskriminering respekteras.

Jämlikhet

Jämlikhet utgår från att alla människor har samma värde och ska behandlas likvärdigt utan risk att bli diskriminerad eller trakasserad.

Arbetet för jämlikhet **utgår från de sju diskrimineringsgrunderna**: kön, etnisk tillhörighet, ålder, sexuell läggning, könsöverskridande identitet/uttryck, religion/trosuppfattning och funktionsnedsättning.

Att aktivt arbeta för jämlikhet och förebygga diskriminering är **grundläggande i folkhälsoarbetet** eftersom det stärker individens och gruppernas möjlighet till kontroll, inflytande och delaktighet.

Som samisk förvaltningskommun krävs särskilda åtgärder för att **undanröja skillnader mellan minoritets- och majoritetssamhället** och bryta marginaliseringen och osynliggörandet av urfolk.

Jämställdhet

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet.

Jämställdhet handlar om en **rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser** men också om att uppmärksamma **attityder, normer, värderingar och ideal** som påverkar livsvillkoren för kvinnor och män inom samhällets olika områden.

Alla former av **våld, diskriminering och skadliga sedvänjor** mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som hela samhället och måste motverkas.

Politisk, ekonomisk och social jämlikhet mellan kvinnor och män bidrar dessutom till **alla dimensioner av hållbar utveckling**.

Det är därför av yttersta vikt att kommunen **aktivt arbetar för jämställdhet** i alla delar av verksamheten och den geografiska kommunen.

Några av de viktigaste insatserna är **utbildningsinsatser och ett normkritiskt tänkande** redan från tidig ålder.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Sexuella och reproduktiva rättigheter handlar bland annat om att **få bestämma över sin identitet, kropp och sexualitet** utan risk för att utsättas för sexuellt våld eller fysiskt våld.

För att minska förekomsten av sexuella trakasserier och våld behövs ett brett förebyggande arbete med fokus på att **förändra stereotypa könsnormer och öka kunskapen** kring hbtq-frågor.

Särskilt viktigt är det att **stärka SRHR-kompetens** hos yrkesverksamma inom skolan och vården.

Den trygga kommunen

Trygghet är en **subjektiv upplevelse** som påverkas av många olika faktorer och att uppleva trygghet har en positiv påverkan på hälsa och bidrar till att människor kan tillgodogöra sig hälsofrämjande insatser.

I den modell om **platsers attraktivitet** (Thomas Niedomysl) som kommunen arbetar utifrån är trygghet ett **grundläggande behov som måste tillgodoses** för att en plats ska ses som möjlig att bo på.

Trygghet påverkas negativt av förekomst av brott och positivt av **gemenskap, mötesplatser och delaktighet** och kommunen behöver prioritera utifrån det.

Ett tryggt samhälle är ett samhälle där alla känner att de är **del i ett sammanhang**, där alla har en uppgift som man kan bidra med och accepteras för den man är och det finns ett bra socialt nätverk runt en.

Mångfald och inkludering

Mångfaldsperspektivet omfattar de sju diskrimineringsgrunderna. Med rätt förutsättningar är blandade grupper **mer innovativa och kreativa** och ett medvetet mångfaldsarbete **ökar organisationens trovärdighet** i relation till medborgarna.

Inkludering innebär att kommunen aktivt tar vara på fördelarna med mångfald och **värderar medborgarnas olika perspektiv och kompetens**.

Minoritetsspråkskonventionen och det samiska förvaltningsuppdraget är särskilt viktiga i kommunens arbete bland annat för att skydda den **kulturella mångfalden**.

DET TIDIGA LIVETS VILLKOR – FOKUSOMRÅDEN

DELMÅL 3-2

FÖRHINDRA ALLA
DÖDSFALL SOM HADE
KUNNAT FÖREBYGGAS
BLAND BARN UNDER
FEM ÅR

DELMÅL 4-C

ÖKA ANTALET
UTBILDADE LÄRARE I
UTVECKLINGSLÄNDER

DELMÅL 16-2

SKYDDA BARN MOT
ÖVERGREPP,
UTNYTTJANDE,
MÄNNISKOHANDEL
OCH VÅLD

Åtgärder för en mer jämlik hälsa bör inriktas på att skapa, stötta och stärka en god start i livet och jämlika uppväxtvillkor så att alla barn får grundläggande förutsättningar att utifrån sina villkor utveckla kognitiva, emotionella, sociala och fysiska förmågor.

Viktiga förutsättningar är:

- en jämlik mödra- och barnhälsovård
- en likvärdig förskola av hög kvalitet
- metoder och medel som sätter barnens främsta i fokus.

Förskolan/skolan

Små barn tillbringar den största delen av sin tid hemma och i förskolan eller skolan. Förskolan når de allra flesta barn och ska planeras och genomföras för att främja barnens utveckling, hälsa och välbefinnande. Detta ger goda möjligheter till hälsofrämjande arbete som bidrar till barnens socioemotionella utveckling, trygghet och stimulans.

En förskola av hög kvalitet är särskilt viktig för de barn **vars hemmiljö brister** på något vis, eller de barn som har behov av mer ledning och stimulans, och förskolan är därmed en viktig arena för att minska ojämlikhet i hälsa.

Tre faktorer som Bergs kommun särskilt bör sträva efter för att skapa en god och trygg lärandemiljö för barnen är **små barngrupper** i förskolan, **behöriga och skickliga pedagoger** samt **låg personalomsättning**.

Lek är viktig för barns sociala, kognitiva och motoriska utveckling. För detta behövs en **lärandemiljö** som stimulerar till både samtal, lek och fysisk aktivitet inne och ute.

Rörelse i förskola och skola är särskilt viktigt för att skapa goda grunder för jämlik hälsa, eftersom tidig utveckling av barns rörelseförmåga och rörelsekompetens ofta leder till att de prioriterar rörelse och motion senare i livet. Att i förskolan och skolan skapa **positiva måltidsupplevelser** lägger grunden för goda kostvanor genom livet, vilket är viktigt för folkhälsan.

Information

Det är angeläget att barn, unga samt deras föräldrar har kunskap om sina **rättigheter och skyldigheter**.

Vårdnadshavare ska även informeras om vilka **resurser som finns i samhället** och vad som finns att göra i kommunen för unga barn.

Föräldraskapet

En central aspekt i barnets utveckling är föräldrarnas sociala, ekonomiska och pedagogiska resurser.

Kommunen behöver erbjuda insatser riktade till föräldrar för att bidra till fördjupad kunskap om barns behov och rättigheter och stärka föräldrarna i sin föräldraroll eftersom det främjar en positiv utveckling hos barnen.

Bergs kommun bör därför erbjuda **bra utbildningsprogram** som omfattar barns olika behov i olika livsfaser och ge föräldrar verktyg hur man hanterar olika konfliktområden som brukar uppstå.

Kommunen bör även erbjuda goda möjligheter till **kontakt och gemenskap** för barn och deras föräldrar genom mötesplatser och arrangerade aktiviteter.

I de fall som föräldraskapet upplevs som bristande behöver kommunen god beredskap främst i form av **familjehem** men även andra placeringsformer. Kommunen behöver aktivt **rekrytera och utbilda** familjehem samt ge bra stöd under uppdragen.

Hälso- och sjukvård

Det är viktigt att inom kommunen arbeta främjande och förebyggande för barn och familjers hälsa, välmående och utveckling genom samverkan med all hälso- och sjukvård samt kommunal verksamhet som på något sätt arbetar med barn och unga för att rätt stöd ska kunna sättas in i tid.

I sitt uppdrag kan **mödra- och barnhälsovården** tidigt identifiera problem i barnens utveckling, hälsa och uppväxtmiljö. Bland annat screenar man för **riskbruk och depression** hos mödrarna och **språkliga svårigheter** hos barnen som kan vara tecken på neuropsykiatriska eller utvecklingsneurologiska diagnoser.

Ett bra fritidsutbud

Eftersom lek, rörelse och sociala aktiviteter är viktiga för barns utveckling krävs goda förutsättningar även utanför förskola och skola.

Ett stort och lättillgängligt **utbud av rörelse- och idrottsytor** stimulerar till lek och rörelse och skapar möjligheter för både mer organiserad och spontan rörelse och idrott.

Bergs kommun ska verka för ett brett och omväxlande **utbud av ledarledda aktiviteter** för barn och unga på fritiden.

För att stärka barns kreativa utveckling behöver Bergs kommun säkerställa **god tillgång till kulturellt utbud** som sång, musik och teater. Här spelar kulturskolan en särskilt viktig roll.

Biblioteken spelar en viktig roll i utvecklingen av barns språkutveckling och läsande, vilket är en förutsättning för det livslånga lärandet.

Myndighetsutövande

Bergs kommun kan genom sitt myndighetsutövande påverka ett barns förutsättningar till bra uppväxtförhållanden.

Barnkonventionen ska genomsyra allt beslutsfattande inom Bergs kommun och det är även viktigt att alla barn och unga tidigt får en introduktion kring sina rättigheter. Barn och deras vårdnadshavare bör tidigt få en introduktion kring vad **socialtjänsten** arbetar med för att öka förståelsen och **främja en god relation**.

Samma sak gäller **andra myndigheter** som till exempel polisen.

KUNSKAPER, KOMPETENS OCH UTBILDNING – FOKUSOMRÅDEN

DELMÅL 4•3

LIKA TILLGÅNG TILL
YRKESUTBILDNING
OCH HÖGRE
UTBILDNING AV
GOD KVALITET

DELMÅL 4•5

UTROTA
DISKRIMINERING I
UTBILDNING

DELMÅL 4•A

SKAPA INKLUDERANDE
OCH TRYGGA
UTBILDNINGSMILJÖER

Åtgärder för en mer jämlik hälsa bör inriktas på att alla barn, unga och vuxna har möjlighet att utveckla kompetenser och kunskaper samt tillgodogöra sig en god utbildning oberoende av sociala och ekonomiska förhållanden, ålder, könstillhörighet och funktionsnedsättning.

Viktiga förutsättningar är:

- en god lärandemiljö i skolan
- ett likvärdigt utbildningssystem
- att motverka skolmisslyckanden genom tidig identifiering och insats.

Skolorna som utbildare och hälsofrämjare

Skolan är en arena som når alla barn och unga och har därmed en grundläggande roll i arbetet för en god och jämlik hälsa, både i sin roll som ansvarig för utbildning, och som plattform för ett hälsofrämjande arbete. Skolan bör därför arbeta med kunskapsinsatser för att elever ska kunna göra goda val genom livet gällande hälso- och livsstilsfrågor.

Enligt skollagen ska utbildningen ta hänsyn till barns och elevers olika behov, och **skolans kompensatoriska uppdrag** innebär att eftersträva att alla elever ges goda förutsättningar att nå utbildningens mål.

Såväl de **intellektuella** som de **praktiska och estetiska aspekterna** ska uppmärksammas inom skolan.

Så långt det är möjligt bör skolan inkludera **samisk traditionell kunskap** om naturens och människans livsvillkor i sitt sammanhang (Aerpimaahtoe).

Det är viktigt att tidigt upptäcka skolsvårigheter hos elever och ge ett verksamt stöd, eftersom det förebygger skolmisslyckanden på längre sikt. En **väl fungerande elevhälsa** är viktig för att arbeta hälsofrämjande men även för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Personalens utbildningsnivå är viktig för lärandemiljön i skolan, framför allt **andelen legitimerade lärare** som är behöriga att undervisa i ämnet för aktuell årskurs. Lärare behöver också god förståelse för **elevernas livssituation** utanför skolan.

För en positiv verksamhetsutveckling av skolan krävs goda förutsättningar och förståelse från huvudman till klassrum. Rektorer med hög kompetens kring **pedagogiskt ledarskap** samt möjligheter att kontinuerligt **fortbilda personalen** är grundläggande.

Skolornas fysiska miljö

En **trygg och stimulerande miljö** är viktig för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper.

Skolans fysiska miljö har inverkan på elevers lärande och välbefinnande. Det är därför viktigt att prioritera **väl-skötta och moderna lokaler** och särskilt motverka trängsel i gemensamma utrymmen, vilket kan uppfattas som otryggt. Även **god tillgång till grupprum** är viktigt.

Det är viktigt att säkerställa **god tillgång till uppdaterade läromedel** (digitala och fysiska) samt annat undervisningsmaterial.

Enligt skollagen ska elevernas skolmiljö präglas av **trygghet och studiero** med förutsättningar att utvecklas i sin egen takt.

Skolområdet bör utformas på ett sätt som uppmuntrar till **fysiska och sociala aktiviteter**.

Flexibilitet

Bergs kommun ska sträva efter att erbjuda flexibla lösningar till utbildning. Framför allt när det gäller senareutbildning men även i vissa fall för de yngre åldrarna utifrån de geografiska förutsättningarna.

För minskat resande ska kommunen verka för att kunna erbjuda **distansstudier för vuxenstudier**.

Bergs kommun bör undersöka möjligheten att vid behov kunna erbjuda **fjärrundervisning i grundskolan**.

Under vuxenutbildning är det viktigt med **deltidsstudier** för att ha möjlighet att kunna kombinera utbildningen med förvärvsarbete.

Bildnings- och utbildningsutbud

Bergs kommun ska verka för ett brett, attraktivt bildnings- och utbildningsutbud som så långt det är möjligt är **anpassat till den lokala arbetsmarknaden**.

Utifrån den lokala näringslivsstrukturen är **Ung företagssamhet i skolan** särskilt viktigt.

För de som inte klarar av sina studier behövs det möjlighet till **vuxenutbildning** som ger en andra chans att gå vidare i utbildningssystemet.

En tillgänglig och fungerande **biblioteksverksamhet** (folk- och skolbibliotek) är viktig som stöd till utveckling av kunskaper och kompetenser.

Eftersom **folkbildningen** bidrar till utjämnade utbildningsklyftor och höjd kompetensnivå i samhället behöver Bergs kommun skapa goda förutsättningar för och hög tillgång till **det fria bildningsarbetet**.

Samverkan

För att ge möjlighet till alternativa vägar till de som inte lyckas i skolan krävs strukturerad samverkan med andra utbildningsformer.

Det är också viktigt med en stark intern samverkan för att stötta kommunens utbildningsuppdrag.

Information

Bergs kommun behöver kontinuerligt informera sina medborgare om vilka möjligheter som finns på den lokala arbetsmarknaden, vilket främst sker genom en god **studie- och yrkesvägledning** både inom grundskola, gymnasium och för vuxna. **God arbetsmarknadskunskap** är nödvändigt i utformandet av informationen och vägledningen.

ARBETE, ARBETSFÖRHÅLLANDEN OCH ARBETSMILJÖ – FOKUSOMRÅDEN

DELMÅL 4-4

ÖKA ANTALET
PERSONER MED
FÄRDIGHETER FÖR
EKONOMISK TRYGGHET

DELMÅL 8-5

FULL SYSSELSÄTTNING
OCH ANSTÄNDIGA
ARBETSVILLKOR MED
LIKA LÖN FÖR ALLA

DELMÅL 8-8

SKYDDA
ARBETSTAGARES
RÄTTIGHETER OCH
FRÄMJIA TRYGG OCH
SÄKER ARBETSMILJÖ
FÖR ALLA

Åtgärder för en mer jämlik hälsa bör inriktas mot att människor ges möjligheter till sysselsättning och därmed möjligheter att generera egna resurser och handlingsutrymme.

Viktiga förutsättningar är:

- att ha ett arbete
- goda förutsättningar för ökad anställningsbarhet
- goda arbets- och anställningsförhållanden
- en fysiskt och psykosocialt hållbar arbetsmiljö.

Fler arbetstillfällen

Grunden till att ha ett arbete är att det finns arbetstillfällen och kommunen behöver kontinuerligt arbeta för att säkerställa att det finns erforderligt antal arbetstillfällen, med fokus på icke-kommunala arbeten.

Kommunen ska arbeta för **ett bra företagsklimat** och därigenom göra det så enkelt som möjligt att starta och driva företag.

Kommunen bör agera aktivt för att få till stånd företags-etableringar både genom **nyföretagande och inflytt av företag** till Bergs kommun.

Kompetensutveckling

För att bättre kunna matcha efterfrågad kompetens på arbetsmarknaden behövs tillgång till fortbildning, något som särskilt underlättar för utrikes födda.

Arbetsmarknaden är föränderlig och människor behöver vid behov ha möjlighet att genom utbildning i vuxen ålder kunna ställa om till ett annat jobb.

Bergs kommun ska verka för en god tillgång till **yrkesutbildningar inom kommunens gränser** eller möjligheter till distansstudier. Utbildningarna ska vara anpassade till arbetsmarknadens behov för att öka möjligheterna till anställning.

Bergs kommun ska möjliggöra för personal att **nyttja sin kompetens** på bästa sätt, så att utbildad personal får jobba med det de är utbildade till.

Bergs kommun ska skapa goda **möjligheter till arbetsbyte** eftersom det är bra för hälsan att byta arbetsuppgifter, vilket inkluderar tydliga karriärvägar. **Yrkesinriktad svenska** ska erbjudas till dem som saknar fullgoda kunskaper i språket.

Arbetsmarknadsinsatser

Bergs kommun ska, i tillägg till utbildningsmöjligheter, erbjuda insatser för att de medborgare som står utanför arbetsmarknaden ska kunna påbörja eller återgå i arbete.

För detta krävs **samverkan** inom kommunen och med andra myndigheter kring de individer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Arbetet ska ha ett **långsiktigt perspektiv** och utgå från ett holistiskt perspektiv med fokus på varje medborgares behov och önskemål.

Bergs kommun ska erbjuda **praktikmöjligheter** dels för att möta medborgares behov och som en del av den egna kompetensförsörjningen.

Bergs kommun ska erbjuda **goda arbetsträningsmöjligheter** med tydlig stegförflyttning mot inträde på arbetsmarknaden.

Bergs kommun ska säkerställa att det finns **utbildade, kompetenta handledare** på arbetsplatserna som kan ta emot praktikanter och medborgare med andra arbetsmarknadsåtgärder.

Infrastruktur

För att fler ska kunna vara en del av arbetsmarknaden krävs vissa infrastrukturella förutsättningar.

God tillgång till bostäder i anslutning till större arbetsmarkandscentrum och kollektivtrafik.

Goda kommunikationsmöjligheter behövs i hela kommunen och främst till de stora arbetsmarknadsområdena Östersund, Svenstavik och fjällvärlden.

Hög tillgång till bredband är en förutsättning för att kunna erbjuda distansarbete och att driva företag.

Arbetsmiljö

Ett gott arbetsliv förutsätter en arbetsmiljö som är både fysiskt och psykosocialt hållbar.

För en **god psykosocial arbetsmiljö** krävs balans mellan krav som ställs i arbetet och den kontroll och det inflytande över arbetsuppgifter som den anställda har, vilket brukar kallas för krav-kontroll i arbetet.

Även **fysisk arbetsmiljö** påverkar hälsan. Låsta arbetsställningar och monotont arbete kan medföra fysiska problem och ska motverkas.

Som arbetsgivare till nära en femtedel av kommunens medborgare i arbetsför ålder påverkar Bergs kommun starkt folkhälsan hos befolkningen och bör verka som en **förebild för andra arbetsgivare** inom den geografiska kommunen. Det är därför viktigt att kommunen är en **ansvarsfull arbetsgivare**, följer gällande lagar och regler och tar bort och minskar risker i arbetsmiljön.

Bergs kommun ska ha en **chefspolicy** som kontinuerligt revideras utifrån arbetsmarknadens utveckling. Stort fokus ligger på delaktighet och kommunikation för att medarbetare ska känna sig trygga.

Bergs kommun ska ha en aktuell **medarbetarpolicy** som sammanfattar de förhållningssätt och värderingar som ska vara vägledande samt skapar en gemensam målbild för hela myndigheten.

Bergs kommun ska ha en väl förankrad **arbetsmiljöpolicy** som syftar till att erbjuda bra och säkra arbetsplatser med minskad risk för skador eller sjukdom och goda möjligheter till friskvård. Bergs kommun ska erbjuda goda möjligheter till distansarbete samtidigt som man betonar vikten av avgränsning av arbetstider och **balans jobb/fritid**.

INKOMSTER OCH FÖRSÖRJNINGSMÖJLIGHETER – FOKUSOMRÅDEN

DELMÅL 1-2

MINSKA FATTIGDOMEN
MED MINST 50%

DELMÅL 1-B

SKAPA
POLICYRAMVERK MED
FATTIGDOMS- OCH
JÄMSTÄLLDHETS-
PERSPEKTIV

DELMÅL 10-1

MINSKA
INKOMSTKLYFTORNA

Åtgärder för en mer jämlik hälsa bör riktas mot att stärka människors egna möjligheter till sysselsättning och därmed möjligheter att agera och generera ekonomiska resurser, men också på att stödja människor när deras egna ekonomiska resurser inte räcker till.

Viktiga förutsättningar är:

- fördelning av inkomster i befolkningen
- ekonomiska resurser för de med knappa ekonomiska marginaler
- minskad långvarig ekonomisk utsatthet.

Inkomstskillnader

Inkomster och ekonomiska resurser skapar ramarna för människors materiella standard och deras handlingsutrymme. Arbetslöshet och ekonomisk utsatthet är förknippat med hög risk för dålig hälsa och omvänt.

Ekonomisk utsatthet leder till sämre köpkraft vilket ger **sämre förutsättningar för hälsosamma levnadsvanor**, risk för social exkludering samt risk för psykisk ohälsa grundad i oro för ekonomin.

Inkomstskillnaderna har ökat under de senaste decennierna och mest utsatta är ensamstående pensionärer, men även arbetande ensamstående föräldrar, yngre, de med låg utbildningsnivå och utlandsfödda.

Det är av yttersta vikt att kommunen känner till vilka **grupper som är särskilt utsatta** och riktar särskilda insatser i folkhälsoarbetet mot dessa.

Social trygghet

Social trygghet motverkar riskerna med ekonomisk utsatthet. Bergs kommun behöver ha god kännedom om vilka möjligheter som finns inom civilsamhället, och även komplettera med egna insatser för att lotsa medborgare som är ekonomiskt utsatta till dessa möjligheter.

Föreningslivet fyller en viktig roll och utsatta medborgare bör stöttas att engagera sig i ideella föreningar för gemenskap och personlig utveckling men även för ökade möjligheter till att få jobb.

Bergs kommun bör erbjuda olika **arenor för möten och sysselsättning** där medborgare får vara i ett socialt sammanhang och risken att hamna i utanförskap minskar.

Kostnadsfria alternativ

För att skapa jämlika förutsättningar och inkludera medborgare i ekonomisk utsatthet är det viktigt att sänka trösklarna till goda levnadsvanor. En av de viktigaste insatserna är att **erbjuda kostnadsfria alternativ** och uppmuntra näringsliv och civilsamhälle att också göra det.

Bergs kommun bör fortsatt verka för att erbjuda **kostnadsfria busskort** för ungdomar för att göra det lättare att ta del av aktiviteter och sociala kontakter.

Bergs kommun ska erbjuda **gratis aktiviteter för både barn, unga och vuxna** och verka för att även stötta civilsamhället att kunna göra det.

Kommunen ska erbjuda medborgare möjligheter att **kostnadsfritt låna** friluftsutrustning och böcker.

Kommunen ska uppmuntra studieförbunden och andra aktörer i det fria bildningsarbetet att erbjuda **kostnadsfria kurser** för att bidra till att sluta bildningsklyftor i samhället och minska utanförskap.

Återbruk och privat stöd

Bergs kommun ska verka för att det ska finnas en väl utvecklad återbruksverksamhet där medborgare ges möjligheter att **köpa begagnade möbler och kläder** eftersom det generellt är billigare och stärker både den sociala och den ekologiska hållbarheten.

Bergs kommun bör undersöka möjligheterna att kunna **minska matsvinnet** genom att erbjuda medborgare att köpa eller få mat som blir över i verksamheterna eller hos affärer eller restauranger.

Kommunen bör även underlätta för medborgare som vill **hjälpa andra** i ekonomisk utsatthet på olika sätt.

Ekonomiskt bistånd och bidrag

Ekonomiskt bistånd är välfärdssystemets yttersta skyddsnät och behov av bistånd beror oftast på arbetslöshet, men även sociala skäl och hälsoproblem är vanligt. Att vara i behov av ekonomiskt bistånd under lång tid ökar risken för utanförskap samtidigt som möjligheten till fast förankring på arbetsmarknaden minskar, vilket i sig ökar risken för ohälsa.

Bergs kommun behöver därför en väl balanserad och kompetent **socialtjänst** med ett väl utvecklat samarbete med andra aktörer med syfte att minska riskerna att bli fast i ett biståndsberoende. Främst genom stöd för att komma in på **arbetsmarknaden** men även för hjälp till **tryggad inkomst** från andra myndigheter.

Bergs kommun ska ha god kännedom om **organisationer som erbjuder ekonomiskt stöd** till medborgare med tillfälliga eller stadigvarande ekonomiska svårigheter.

Budget- och skuldrådgivning

Eftersom långvarig ekonomisk utsatthet är kopplat till ohälsa och ökad risk för långvarigt utanförskap ska Bergs kommun erbjuda en **kompetent rådgivning** till behövande medborgare med målsättning att hjälpa medborgaren att hitta vägar ur den situation som man befinner sig i.

Att leva med skulder som man aldrig kan betala tillbaka innebära ofta ett stort personligt lidande och kommunen behöver utveckla **stödformer** för det.

Kommunen bör erbjuda **kurser för alla medborgare** men framför allt inom skolan för att skapa god kunskap om hur man skapar en stabil privatekonomi för att motverka riskerna för medborgare.

BOENDE OCH NÄRMILJÖ – FOKUSOMRÅDEN

DELMÅL 11-1

SÄKRA BOSTÄDER TILL ÖVERKOMLIG KOSTNAD

DELMÅL 11-6

MINSKA STÄDERS MILJÖPÅVERKAN

DELMÅL 11-7

SKAPA SÄKRA OCH INKLUDERANDE GRÖNOMRÅDEN FÖR ALLA

Åtgärder för en mer jämlik hälsa bör riktas mot att bryta boendesegregation samt hållbart byggande som motverkar exponering för skadliga miljöfaktorer. Viktiga komponenter för en jämlik hälsa är att skapa socialt hållbara bostadsområden och boendemiljöer präglade av goda miljöfaktorer.

Viktiga förutsättningar är:

- tillgång till en fullgod och ekonomiskt överkomlig bostad
- bostadsområden som är socialt hållbara
- sunda boendemiljöer på jämlika villkor.

Bostadsutbud

Tillgång till en god och ekonomiskt överkomlig bostad är ett grundläggande behov för människor och en förutsättning för en god hälsa. Bostaden ska ge trygghet och vara en fast punkt och att trivas med sin bostad och dess omgivningar har en positiv effekt på folkhälsan. Kommunerna ska enligt lag skapa förutsättningar för att alla kommuninvånare ska kunna ha ett bra boende, och en eventuell bostadsbrist drabbar ofta unga och andra redan utsatta grupper med sämre socioekonomiska förutsättningar.

Det är viktigt att säkerställa att det finns ett **varierat bostadsutbud** för att öka möjligheten för alla medborgare att hitta en bostad som man trivs med och som uppfyller de egna behoven.

För att **motverka boendesegregation** bör kommunen verka för att det i planprocessen inkluderas olika typer av boenden i samtliga bostadsområden.

Det är viktigt att ha en strategi kring hur man **motverkar hemlöshet** , med särskilt fokus att förhindra att barnfamiljer vräks.

Kommunen behöver arbeta för att **undvika trångboddhet** . Det är vanligare i hushåll med låg inkomst och barnfamiljer, vilket är särskilt olyckligt eftersom det påverkar studier för barnen.

Mötesplatser/nätverk

Inom varje bostadsområde bör det finnas goda förutsättningar för social gemenskap eftersom det bidrar till trygghet, tillit och därmed ökade förutsättningar för en god och jämlik hälsa.

Tillgång till **öppna mötesplatser** som skapar möjligheter till **grannkontakt** är viktiga faktorer.

Tillgängliga aktivitetsytor

Samhället ska utformas med boendemiljöer som har god tillgång till attraktiva utemiljöer och samlingslokaler som främjar social och fysisk aktivitet.

Lekparker skapar goda förutsättningar för barn att aktivera sig och bör finnas inom rimligt avstånd från alla bostadsområden. Lekparker skapar även viktiga kontaktytor mellan föräldrar.

God tillgång till ytor för **kostnadsfri spontanidrott** är viktigt och här fyller näridrottsplatser och motionsspår särskilt viktiga funktioner, men kommunen bör även verka för god tillgång till utegym, tennisbanor, isbanor och andra aktivitetsytor.

Det är även viktigt att skapa tillgång till **samlingslokaler** och att skapa möjligheter till social gemenskap och kulturyttringar. Kommunen bör därför värna föreningsägda idrottsanläggningar och samlingslokaler.

Infrastruktur

God tillgång till samhällsservice är viktigt för att hålla ihop ett samhälle och skapa jämlika förutsättningar för en god hälsa.

Bergs kommun ska därför verka för god tillgång till förskolor och skolor, matbutiker samt drivmedel. Bergs kommun bör även verka för ökad tillgång till **gång- och cykelvägar** eftersom de främjar aktiv transport och minskar bilåkandet.

För att öka möjligheter till **kollektivt resande** bör Bergs kommun verka för bostadsbyggande i anslutning till befintlig kollektivtrafik samt pendelparkeringar på strategiska platser.

Trygga miljöer

Med en ökad trygghet i närområdet är det färre som avstår från att gå ut ensamma och det blir lättare att nyttja de utomhusmiljöer som främjar hälsa.

Bostadsområden, offentliga platser och byggnader behöver därför planeras så att de blir **fysiskt tillgängliga och uppsatta** trygga för alla.

Bergs kommun bör verka för **god belysning** i bostadsområden och tillgång till bra gatubelysning.

Bergs kommun ska verka för **hög trafiksäkerhet** för såväl fordonstrafik som cykel- och gångtrafikanter. För att stärka arbetet med trygga bostadsområden är samverkan med polis och arbetet med **medborgarlöften** särskilt viktigt.

Attraktiva miljöer

Samhällsplaneringen bör motverka exponering för skadliga miljöfaktorer, främja god luftkvalitet, minska buller och öka tillgång till grönområden.

Med ett fokus på jämlik hälsa inom samhällsplanering kan förändringar skapas som påverkar människors levnadsvillkor och minskar ojämlikheten i hälsa. Att kunna vistas utomhus i **grönområden på gångavstånd från bostaden** ger goda förutsättningar för ökat välbefinnande och bostadsområden bör dessutom även ha tillgång till **odlingsmöjligheter** .

Välskötta offentliga ytor i alla byar skapar en ökad känsla av trygghet och kommunen ska uppmuntra till och ge goda möjligheter till renhållning.

Bergs kommun ska ta särskild hänsyn till och inspireras av **samisk livsmiljö** (Jielemen Bijre/Eallinbiras) för att skapa en livskraftig och hållbar livsmiljö för alla.

LEVNADSVANOR – FOKUSOMRÅDEN

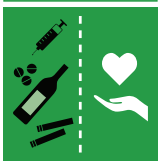

DELMÅL 2-2

UTROT A ALLA FORMER
AV FELNÄRING

DELMÅL 3-5

FÖREBYGG OCH
BEHANDLA
DROGMISBRUK

En god och jämlik hälsa uppnås genom att främja människors handlingsutrymme och möjligheter till hälsosamma levnadsvanor. Åtgärder bör riktas mot att begränsa tillgängligheten till hälsoskadliga produkter samt att öka tillgängligheten till hälsofrämjande produkter, miljöer och aktiviteter.

Viktiga förutsättningar är:

- begränsad tillgänglighet till hälsoskadliga produkter
- ökad tillgänglighet till hälsofrämjande produkter, miljöer och aktiviteter
- att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i välfärdens organisationer.

Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet är kopplat till en minskad risk för bland annat hjärt- och kärlsjukdom, vissa former av cancer, psykisk ohälsa och förtida död.

Även bland barn och unga har fysisk aktivitet positiva hälsoeffekter och långvarigt sittande utgör en hälsorisk och bör begränsas även för annars aktiva barn.

Bergs kommun bör därför verka för att medborgarna ges goda möjligheter att hålla sig fysiskt aktiva. Detta görs genom att öka tillgången till **aktivitetsytor och -områden** med fokus på tillgänglighet och enkelhet.

Idrottsrörelsen fyller en särskilt viktig funktion i att skapa fysisk aktivitet och delaktighet och Bergs kommun ska verka efter **Riksidrottsförbundets strategi (Strategi 2025)** som syftar till att fler ska vilja och kunna idrotta i förening – hela livet oavsett ambition.

Sociala kontakter och aktiviteter

Starka sociala band är kopplade till ett längre liv samtidigt som ensamhet och social isolering kopplas till sämre hälsa, depression och för tidig död.

Bergs kommun bör därför verka för ett **brett utbud av sociala aktiviteter** med fokus på kulturutbudet.

Sexuell och reproduktiv hälsa

Sexuell och reproduktiv hälsa är en viktig del av den allmänna hälsan och välbefinnandet med utgångspunkt i en positiv och ansvarsfull sexualsyn där samtycke är en förutsättning.

För att minska risker för sexuellt överförbara infektioner, sexuellt våld och oönskade graviditeter bör Bergs kommun **informera och utbilda inom området**, framför allt inom skolan.

Preventivt arbete risk- och missbruk

ANDTS-arbetet fångar upp de vanligast förekommande missbruksområdena alkohol, narkotika, doping, tobak och spel, som är några av de främsta riskfaktorerna för sjukdom och förtida död.

Riksbruksproblematik **samvarierar dessutom ofta** med direkta kopplingar till psykisk hälsa och suicid. Eftersom riskbruk och missbruk leder till negativa konsekvenser för såväl individen som anhöriga och samhället bör kommunen aktivt **arbeta med preventiva insatser** för att minska användningen av tobak, alkohol och narkotika hos medborgarna.

Information till skolor, arbetsplatser och föreningsliv är viktigt för att nå ut med kunskap om tidiga tecken samt vilken hjälp man kan få och var.

Kommunen ska verka för att **begränsa tillgång och tillgänglighet** särskilt i yngre åldrar.

På arbetsplatser och inom föreningslivet kan **policys** främja en bra hälsa och arbetsmiljö.

Inom idrottsrörelsen och företag med hälsofrämjande verksamhet är det särskilt viktigt med **tydliga policys kring doping**.

Friluftslivet

Naturen är bra för hälsan och forskning visar att det finns många **positiva hälsoeffekter** med att vara ute i naturen, som minskad stress och sänkt blodtryck.

Bergs kommun har mycket goda förutsättningar till friluftsliv och ska verka för en **lätillgänglig natur**. **Friluftsdagar** fyller en särskilt viktig roll i att introducera barn och unga till friluftslivet och ska prioriteras inom skolan.

Kostvanor

Ohälsosamma matvanor är en riskfaktor för flera kroniska sjukdomar såsom hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes och cancer samt förtida död.

Hälsosamma matvanor är särskilt viktigt för barns och ungdomars tillväxt, utveckling och hälsa. Även här kan **policys** vara viktiga faktorer för att skapa bättre vanor, framför allt inom de kommunala utbildnings- och omsorgsverksamheterna.

Bergs kommun ska sträva efter att erbjuda **högkvalitativ och näringsriktig mat** som i möjligaste mån är närproducerad och ekologisk, vilket även bör gälla i samband med möten.

Bergs kommun bör inkludera **kostrådgivning** inom skolan och vårdens verksamheter.

Stress

Stressrelaterad ohälsa är en av de vanligaste orsakerna till sjukskrivning och en långvarig aktivering av stresssystemet utan **tillräcklig återhämtning** ökar risken för både fysisk och psykisk ohälsa.

Det är viktigt med **informationsinsatser** till medborgare hur man kan hantera stress över tid med särskilt fokus på behovet av återhämtning.

Information

För att minska skillnader i levnadsvanor mellan olika grupper behövs tidigt arbete med information och stöd. Bergs kommun ska **synliggöra goda val** och dess positiva effekter. Det är även viktigt att tydliggöra risker, men fokus ska tydligt vara på **det hälsofrämjande**.

KONTROLL, INFLYTANDE OCH DELAKTIGHET – FOKUSOMRÅDEN

DELMÅL 10-2

FRÄMJA SOCIAL,
EKONOMISK OCH
POLITISK
INKLUDERING

DELMÅL 16-6

BYGG EFFEKTIVA,
TILLFÖRLITLIGA OCH
TRANSPARENTA
INSTITUTIONER

DELMÅL 16-7

SÄKERSTÄLL ETT
LYHÖRT,
INKLUDERANDE OCH
REPRESENTATIVT
BESLUTFATTANDE

En god och jämlik hälsa inom målområdet uppnås genom att främja alla individers möjligheter till kontroll, inflytande och delaktighet i samhället och i det dagliga livet. Åtgärder för en mer jämlik hälsa är jämlikt deltagande i demokratiska processer och det civila samhället.

Viktiga förutsättningar är:

- ett jämlikt deltagande i demokratin
- ett jämlikt deltagande i det civila samhället
- ökad kontroll, inflytande och delaktighet för vissa grupper.

Medborgardialog

Medborgares möjlighet till inflytande och delaktighet i det lokala samhällets utveckling har blivit en allt viktigare fråga för att skapa tillit till det demokratiska systemet och för att utveckla ett hållbart samhälle. Bergs kommun bör därför utveckla ett system där medborgardialog och samhällskontrakt ingår i strukturen för styr- och ledningssystemen.

Dialogmöten med medborgare är grunden till arbetet med medborgardialog och bör utökas och struktureras. Dialogmötena ska spridas geografiskt och kompletteras med digitala och interaktiva möjligheter bland annat via hemsidan.

Samhandlingstrappan ska användas som modell för att beskriva såväl olika steg som olika djup i samverkan. Samtal och samsyn är nödvändiga förutsättningar för att kunna nå samverkan och samhandling.

Bergs kommun bör effektivisera och tillgängliggöra processen kring **medborgarförslag**.

För att fånga upp barn och ungas åsikter är det viktigt med väl utvecklade **elevråd** som samspekar med politik och kommunledning. Elevråden bör kompletteras med andra bredare kontaktytor med barn och unga.

Bergs kommun bör även undersöka möjligheterna att arbeta med **medborgarbudget** i viss utsträckning.

Demokratisk delaktighet

Nationellt är andelen röstande lägre bland unga, utrikes födda samt personer som tillhör socioekonomiskt utsatta grupper.

Det är därför viktigt att **rikta insatser** för att öka den demokratiska delaktigheten hos dessa grupper.

Samverkan och transparens

För att stärka tilliten till kommunen, andra myndigheter och samhället i stort är det viktigt med ett väl fungerande **samarbete med andra myndigheter**.

Bergs kommun bör arbeta med att tydligt **kommunicera det kommunala uppdraget**. I kommunikationen bör ingå vilka ansvarsområden man har, vilka områden man inte ansvarar för samt vilka möjligheter och utmaningar som man står inför.

Kommunala beslut bör **kommuniceras på ett tydligt sätt** tillsammans med bakgrunden till beslutet. Målet är ett ökat intresse för de demokratiska processerna och ökat förtroende hos medborgarna.

Tjänstepersoner bör regelbundet **besöka skolorna** för att berätta om kommunens olika uppdrag och vilka möjligheter till arbete som finns inom kommunen. Politiska partier bör bjudas in till skolan för att informera om den demokratiska processen och **motivera ungdomar att engagera sig**.

Bergs kommun ska utveckla en **visselblåsarfunktion** för att främja transparens och ökat förtroende.

Delaktighet/Involvera flera

För att säkerställa att diskriminerade gruppers behov och förhållanden tas med i beslutsprocessen behöver kommunen arbeta med att **säkerställa att dessa involveras på olika sätt i beslutandet**.

Politiska partier och kommunen bör sträva efter en **representation i beslutsfattandet** som speglar samhällets struktur.

För att ytterligare säkerställa att utsatta gruppers behov uppmärksammas bör kommunen ha **väl utvecklade rådsfunktioner** som framför dessas behov.

Civilsamhällets roll

Det civila samhället är en arena där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Det civila samhället spelar därför en viktig roll för att **skapa delaktighet** och därmed stärka tilliten i samhället.

Ett rikt och oberoende föreningsliv där medborgare har möjlighet att sluta sig samman, för att i **demokratiska former driva och erbjuda en verksamhet**, är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle.

Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt att det civila samhället når ut till och **inkluderar de som idag står utanför** föreningar, organisationer och nätverk, vilket Bergs kommun bör uppmuntra.

Bergs kommun behöver **värna föreningslivet** och övriga delar av det civila samhället. Detta görs genom att skapa goda förutsättningar och främja **en nära samverkan**. Det är också viktigt att stötta föreningslivet med utbildningsinsatser och ekonomiska bidrag.

Gemenskap

Deltagande i sociala aktiviteter kan stärka människors förtroende för och relationer till varandra, vilket i sin tur ökar den sociala sammanhållningen och gör att människor känner tillit till andra.

Mötesplatser fyller en viktig funktion i att skapa gemenskap i samhället och särskilt fokus bör läggas på att skapa eller stötta mötesplatser där medborgare kan mötas **över generationsgränserna**.

Stoltheten för sin bygd och den sociala sammanhållningen stärks då det arrangeras **olika former av evenemang**. Bergs kommun bör därför utveckla goda strukturer för att stötta dessa.

ETT JÄMLIKT OCH HÄLSOFRÄMJANDE OMSORGSARBETE – FOKUSOMRÅDEN

DELMÅL 3•4

MINSKA ANTALET
DÖDSFALL TILL FÖLJD
AV ICKE SMITTSAMMA
SUKDOMAR OCH
FRÄMJA MENTAL
HÄLSA

DELMÅL 3•7

TILLGÄNGLIGGÖR
REPRODUKTIV
HÄLSOVÅRD, FAMILJE-
PLANERING OCH
UTBILDNING FÖR ALLA

DELMÅL 3•8

TILLGÄNGLIGGÖR
SUKVÅRD FÖR ALLA

Åtgärder som främjar en jämlik hälsa handlar om tillgänglighet som motsvarar olika behov i befolkningen, om vårdmöten som är hälsofrämjande och som skapar förutsättningar för jämlika insatser och resultat, samt om hälsofrämjande arbete utanför själva vårdmötet med patienten.

Viktiga förutsättningar är:

- tillgänglighet för att möta olika behov
- vårdmöten som är hälsofrämjande och skapar förutsättningar för jämlika insatser och resultat
- hälso- och sjukvårdens hälsofrämjande och förebyggande arbete

En jämlik och tillgänglig omsorg

Att arbeta förebyggande och hälsofrämjande utifrån medborgarens behov och möjligheter är viktigt. Omsorgen ska kännetecknas av ett systematiskt jämlikhetsfokus.

Grunden till ett hälsofrämjande vårdmöte är ett gott bemötande som skapar förutsättningar till delaktighet, brukarinflytande och -säkerhet. Varje möte är unikt och behöver anpassas efter medborgarens behov, förutsättningar och resurser. Att kommunicera på ett sätt som mottagaren förstår är av största vikt.

Insatser och omsorg ska utgå från ett rehabiliterande eller habiliterande förhållningssätt med syfte att bevara individens självständighet och förmågor så långt det är möjligt.

Anhörigas perspektiv ska beaktas inom alla verksamheter i syfte att stödja och skapa en god grund för samarbete kring den som tar emot stöd och insatser.

Hög kompetens

Kunskaper om diskriminering, tillgänglighet och kommunikation ger en god grund för utveckling av en verksamhet som möter varje individs behov.

Personal behöver därför regelbundet få ta del av **aktuell forskning samt ges goda möjlighet till kompetensutveckling** för att ges förutsättningar att kunna utföra en jämlik och icke-diskriminerande vård.

Medarbetare behöver en **hög kompetens kring brukarnas språk och kultur**, främst gällande den samiska befolkningen men även utrikes födda brukare.

Medarbetare inom vården och omsorgen behöver ha god kompetens om **hbtq-personers livsvillkor** för att ge ett gott bemötande och adekvata insatser.

Risk- och missbruksarbete

Kommunen är skyldig att stödja och hjälpa medborgare med risk- eller missbruksproblem med alkohol och narkotika. Särskilt viktigt är att **arbeta med återfallsprevention** genom att erbjuda möjlighet till **sammanhang och sysselsättning** efter behandling.

Kommunens arbete ska utgå från ett **holistiskt perspektiv** med ett gott bemötande där såväl missbruk som dess eventuella orsaker ska hanteras.

Kommunen ska säkerställa att det finns **ledarledda samtalsgrupper** för olika missbruksproblem. Risk- och missbruksproblematik påverkar förutom individen även dennes familj och samhället i stort. Kommunen ska därför även erbjuda **stöd till familjer och då särskilt barn** i missbruksmiljöer.

Företagshälsovård

Som arbetsgivare till en stor del av den vuxna befolkningen är det viktigt att kommunen erbjuder en god företagshälsovård som hjälper till med **arbetsanpassning och rehabilitering** för dem som har blivit sjuka. Företagshälsovården ska också **arbeta förebyggande** samt kunna hjälpa till att fänga upp tidiga tecken på att någon mår dåligt.

Social samvaro

Eftersom ensamhet och social isolering kopplas till sämre hälsa och ökad risk för depression är det särskilt viktigt att inom kommunens omsorgsverksamheter erbjuda **möjligheter till mötesplatser med aktiviteter** för att motverka ensamhet och inaktivitet.

Fokus bör läggas på att kunna erbjuda tillgänglighetsanpassade **kultur- och friluftaktiviteter**.

Psykisk hälsa och suicidprevention

Bergs kommun ska ha en aktiv plan för att stärka arbetet med att förbättra den psykiska hälsan i befolkningen, förebygga psykisk ohälsa och suicid och förbättra livsvillkoren för personer med psykisk ohälsa och deras anhöriga.

Planen ska följa de nationella och regionala riktlinjerna att psykisk hälsa ses som en resurs för individen och samhället och särskilt fokusera på ett starkt suicidpreventivt arbete samt ökad kunskap inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Planen ska fänga upp kommunens och civilsamhällets gemensamma mål med arbetet och **tydligt synliggöra ansvarsfördelningen**.

Elevhälsan

Elevhälsan ska vara aktiv och arbeta **hälsofrämjande och förebyggande** samt stötta elevernas utveckling mot både utbildningens mål och goda levnadsvanor.

Genom elevhälsan bör kommunen erbjuda **hälsosamtal i skolan** med fokus på levnadsvanor och psykisk hälsa.

Elevhälsan bör se över en närmare **koppling till kulturskolan** för ökade möjligheter till personlig utveckling utifrån tillgång till kultur och konstnärliga uttryck.

God och nära vård

Bergs kommun är positiva till den omställning som syftar till att vård och omsorg i högre grad ska organiseras och bedrivas utifrån medborgarnas behov och förutsättningar.

Kommunen ska även verka för en sammanhållen god och nära vård och omsorg för barn och unga. Samverkan ska stärkas mellan de verksamheter som arbetar förebyggande samt främjar och stödjer barn och unga som växer upp i Bergs kommun.

Bergs kommun
Bierjen tjielte